

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ

*О.М. Суміна,
О.В. Черняков*

Регіони сьогодні — це суб'єкти ринкових відносин, яким як і фізичним особам, підприємствам, галузям, країнам, економічним угрупованням іманентна властивість конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність регіону, виявляючись виключно в процесі конкуренції, дозволяє йому зайняти певну господарську нішу в економіці країни, а при відкритій економіці — в глобальному господарстві у вигляді вільної (спеціальної) економічної зони.

Конкурентоспроможність регіону припускає покриття витрат виробництва і отримання прибутку від усіх видів незабороненої господарської діяльності. Конкуренція регіонів характерна для ринкової економіки, і пов'язана з процесом боротьби за доходи, за місце на ринку. Конкуренція набула глобального характеру і виявляється на всіх господарських рівнях: глобальному, національному, галузевому, регіональному, підприємств (фірм), продуктів (товарів) і людських ресурсів (персоналу).

На кожному з цих рівнів конкуренція знаходить свій вираз у вигляді конкурентоспроможності, тобто стані суб'єкта брати участь в ринковій економіці на умовах жорсткого змагання з іншими суб'єктами ринку, забезпечуючи зростання доходів, розширене відтворення, підвищення якості життя всіх учасників господарського процесу.

Конкурентоспроможність регіону — це здатність до стійкого розвитку певної території (області, автономної республіки, вільної економічної зони і т.п.) в умовах внутрішньої (національної) і зовнішньої (глобальної) конкуренції. Показниками регіональної конкурентоспроможності є:

- динаміка маси прибутку;
- стійке і якісне економічне зростання;
- позитивний баланс зовнішньої торгівлі;
- здатність брати участь в світових господарських відносинах;
- обмежені зовнішні запозичення.

Конкурентоспроможність регіону відображає стан суб'єкта території, яке виявляється виключно в процесі його економічної діяльності. Тому конкурентоспроможність регіону розглядається як в потенційній, так і в реальній формах. Кожен суб'єкт території прагне реалізувати свій економічний потенціал з максимальною повнотою. Зовнішні по

відношенню до суб'єкта-регіону умови в змозі як сприяти, так і перешкоджати цій реалізації.

Залежно від зовнішньої орієнтованості розрізняють два види конкурентоспроможності регіонів:

- 1) внутрішню — щодо інших регіонів однієї країни;
- 2) зовнішню — щодо зарубіжних країн і їх регіонів.

При орієнтації на зарубіжні країни в дію вступають чинники митних тарифів, нетарифних бар'єрів і валютних курсів.

Конкурентоспроможність регіону агрегує в себе нижчестоячі ієрархічні рівні:

- 1) конкурентоспроможність робочої сили;
- 2) конкурентоспроможність продуктів (товарів);
- 3) конкурентоспроможність підприємств (фірм).

Конкурентоспроможність робочої сили регіону визначається в першу чергу її якістю: рівнем освіти, ступенем кваліфікації, станом здоров'я, мотивацією до праці, а також ступенем розвитку і розмірами інвестицій в соціальну інфраструктуру. Велике значення надається чиннику високої мобільності робочої сили, яка переміщаючись з місця на місце, в змозі вирішувати складні виробничі і творчі завдання. Таким чином, робоча сила, її інтелектуальний потенціал і ціннісні орієнтири є найважливішою складовою частиною конкурентоспроможності регіону.

Конкурентоспроможність продуктів (товарів), вироблених в регіоні, — це їх здатність відповідати вимогам конкурентного ринку, запитам споживачів порівняно з іншими аналогічними продуктами (товарами), представленими на ринку. Їх конкурентоспроможність визначається, з одного боку, якістю товару, його технічним рівнем, споживчими властивостями, а з іншого боку, цінами, встановлюваними продавцями товарів.

Регіональна конкурентоспроможність підприємств регіону визначається трьома групами чинників:

- 1) ресурсною;
- 2) ціною;
- 3) економіко-правового середовища.

На національному рівні конкурентоспроможність регіонів залежить від стійкого і якісного економічного зростання, від підвищення ефективності внутрішнього виробництва і його інноваційної наповненості. При цьому, національна економіка настільки більш стійка наскільки розвинена її галузева і територіальна структура.